

YU ISSN 0350—185x
UDK 808

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

LI

Уређивачки одбор:

*др Даринка Горган—Премк, др Ирена Грциќац, др Милка Ивић,
др Павле Ивић, др Александар Младеновић, др Мирослав Николић,
др Асим Пецо, др Митар Пешиќан, др Живојин Станојчић,
др Драго Ђуџић, др Егон Феќете*

Главни уредник:

МИЛКА ИВИЋ

БЕОГРАД

1995

СНЕЖАНА ПЕТРОВИЋ
(Београд)

НЕКИ ТУРЦИЗМИ У СРПСКОХРВАТСКОЈ КУЛИНАРСКОЈ ТЕРМИНОЛОГИЈИ*

У раду је дата систематизација и анализа семантичких проширења код српскохрватских турцизама из области кулинарске терминологије. Материјал је сакупљен из дијалекатских речника и збирки речи превасходно из јужне и југоисточне Србије.

Лексичке позајмљенице, иако један од најважнијих чинилаца балканског језичког савеза, нису биле у жижи интересовања научника који су се бавили балканском лингвистиком. За разлику од фонетских, морфолошких и синтаксичких особина, које су сматране битним за балкански језички савез¹ и вредне теоријских разматрања, лексичке, оличене најчешће у заједничким грчким и турским позајмљеницама, као мање важне нису биле предмет теоријских студија, а број појединачних радова који су их разматрали такође је мали². Да су лексичке позајмљенице неправедно запостављене и да њихово проучавање може бити и те како корисно за балканску лингвистику, показала је Десницка (Десницкая 1988), апелујући да их научници заинтересовани за ову област узму у домен својих разматрања. Имајући у виду ово становиште Цивјан (Цивъян 1990: 59) предлаже, као један од могућих путева проучавања ове материје, стварање речника балканске духовне културе, по угледу на речник словенске духовне културе, чија је израда у току. Рубрике речника биле би оформљене на

---

* Овај рад представља проширени реферат прочитан на VII балканолошком конгресу у Солуну (28. 08. — 04. 09. 1994.) под насловом *Some Turkish Loans in Serbo-croatian Cooking Terminology*.

¹ Шалер ове особине карактерише као релевантне за језички савез (*sprachbund-bildende*), док су лексичке позајмљенице код њега окарактерисане као ирелевантне (*nicht sprachbundbildende*) (Десницкая 1988:133).

² Могло би се рећи да од свих балканских језика српскохрватски језик има најкомплетније сакупљен корпус турцизама, али је број теоријских радова незнатан (библиографију речника и радова о турцизмима у сх. језику в. у раду С. Петровић, *Историјат и стање проучавања турцизама у српскохрватском језику, Зборник Магистре српске за филологију и лингвистику XXXVI/2*, Нови Сад 1993, 71—127). О грцизмима у сх. језику в. Ј. Влајић-Поповић, *Данашње стање етимолошке обрађености грчких позајмљеница у српскохрватском језику*, (необјављени магистарски рад).

основу кодова балканског модела света: антропоморфног и зооморфног, вегетативног, кулинарског, социјалног и др., најпре у сваком језику посебно, а затим би резултати таквих појединачних анализа били разматрани на балканском нивоу. Анализа оваквог корпуса била би вршена на фонетском, морфолошком, семантичком, етнолингвистичком и социоллингвистичком нивоу.

У овом раду је дата систематизација семантичких промена српскохрватских турцизама из области кулинарске терминологије, као један од могућих начина анализе овог специфичног корпуса турцизама који представља један од основних кодова балканског модела света (Цивьян 1990: 56), замишљена пре свега као наш допринос целивитујем проучавању балканске кулинарске терминологије³. Сви турцизми, па и они овде анализирани, довољно дуго су живели у српскохрватском језику, у већини случајева су се уклопили у његов лексички систем и употребљавали се равноправно са осталим лексемама, па су имали све услове да развију нова значења на сх. терену⁴. Овде ће бити разматрани они семантички помаци који припадају периоду секундарне семантичке адаптације речи, односно они који спадају у оквир проширења значења турцизама на српскохрватском терену⁵. То су они турцизми, који су осим регуларних, развили и нова, у турском језику незабележена значења.

Анализу семантичких промена базирали смо на српскохрватском материјалу, који је сакупљен из више дијалекатских речника, првасходно из источне и јужне Србије (Пирот, Лесковац, Тимок, Црна река, Лужница, Бучум и Бели Поток, Васојевићи), неколико необјављених збирки речи (из Лебана, Власотинца, Врања, Кладња) и Шкаљићевог речника турцизама, што је поређено са РСАНУ и РЈАЗУ.

Да би прегледније сагледали уочене семантичке промене груписали смо их на следећи начин:

³ Новембра 1989. године одржан је у Хамбургу мултидисциплинарни скуп под насловом: *Körper, Essen und Trinken im Kulturverständnis der Balkanvölker*. У Берлину је 1991. године изашао зборник са тог скупа, али нисмо били у могућности да га набавимо. Љубазношћу колеге др Љубинка Раденковића, чији је рад у овом зборнику објављен, дошли смо до резимеа радова већине учесника тог скупа. Једини рад који се бави балканском кухињом је рад немачког професора Клауса Штајнкеа, али је он базиран само на бугарском и румунском материјалу: Klaus Steinke, *Die Türken und die Balkanküche*.

⁴ Очигледно је да су се овде разматрани турцизми више користили у прошлости и да полако излазе из употребе, посебно у савременом и стандардном језику. Ипак, на основу експериментираних савремених дијалекатских извора видимо да се они још увек живо употребљавају, иако је та употреба регионално ограничена и често стилски обојена.

⁵ О секундарној адаптацији на семантичком нивоу и проширењу значења код позајмљеница на новом терену опширније, као и библиографију в. Филиповић 1986: 65—67, 158—160.

I ново значење остаје у оквиру кулинарске терминологије,

II ново значење не припада кулинарској терминологији, а можемо га окарактерисати као:

1. опште

2. ново значење постаје назив за посебну реалију, а означава:

— воће и поврће,

— везове,

— посуђе за држање, или (оруђе) за справљање неког јела,

— оног који воли или припрема неко јело,

— биљке и животиње.

У оквиру прве групе, која је и најбројнија могу се уочити следећи семантички помаци:

I а) термин остаје као назив за јело али је садржај реалије, односно технологија справљања измењена: Ту спадају:

базламача / „хлеб на сачу“⁶ / „врста дебеле пите од јаја, сира и брашна“ (Шкаљић, Хрватска⁷), *бунгурница* / „јело од пшенице“ / „јело од млека, јаја и шећера“ (Босна), *вишњаб* / „компот од вишње“ / „врста посног слатког јела од воде, шећера, сирћета и пшенице“ (Херцеговина, Сарајево), „киселкасто, ретко палузе“ (Шкаљић), *долма* / „пуњено поврће“ / „врста јела од цигерице, црева и чварака“ (Чачак, Дучаловићи), *долмаџик* „врста јела: обложени колачићи од исецкане кравље цигерице“ (Шкаљић), *зерзеват* / „поврће“ / „а) одабрано јело, најчешће од разноврсних намирница, ђаконија, б) јело од јагњећих изнутрица (цигерице, бубрега, срца), белог лука и бибера испржено на масти“ (Тружа), *зарзеват* „запшка, зачин“ (Расина), *зерзевати* „разне грицкалице (семенке, кикирики, бадеми, лешници)“ (Београд, усмена потврда), *кавурма* / „пржено или конзервисано месо“ / „а) врста јела од изнутрице и других додатака, б) врста чорбе од изнутрице“ (М. Пожаревац, Левач), *каплама* / „јело са јагњећим месом и спанаћем“ / „врста јела од цигерице, црева и бурага“ (Космај), *пача* / „јело од свињских ногица“ / „јело од шкембића“ (Лесковац, Митровић 1984), *пшлав* / „јело од пиринча“ / „јело од резанаца, (а не од риже)“ (Кладањ, грађа РСАНУ), *самса* / „врста слатке пите“ / „гибаница са киселим млеком и белим луком“ (Врање, грађа РСАНУ, Лесковац, Митровић 1984), *соганлија* / „јело са луком“ / „врста јела: погача или хлеб изреже се на комадиће, они се полију масном чорбом, а по врху се поспе попрженим месом и луком“ (Шкаљић), *соганлија* „јело од граха с прженим луком, бибером и с резаним хлебом“ (Б. Лука, РЈАЗУ).

⁶ У косим заградама је дато регуларно значење у турском језику, преведено и преузето из речника Redhouse или SDD, да би семантички помаци били очигледнији.

⁷ Ако у загради стоји само убикација без скраћенице извора то значи да је пример преузет из РСАНУ.

Најзанимљивији су они примери код којих у опису јела недостаје састојак по коме је само јело именовано. Тако: *бунгурџица* „јело од млека, јаја и шећера“ нема пшенице, *вишњаб*⁸ „врста посног слатког јела од воде, шећера, сирћета и пшенице“, нема вишања; *зерзеват* „јело од јагњећих изнутрица (цигерице, бубрега, срца), белог лука и бибера испржено на масти“, нема поврћа, *пача* „јело од шкембића“, нема свињских, говећих или овчијих ногица; а *пилав* „јело од резанаца, (а не од риже)“, нема пиринча.

б) термин постаје назив за питу, справљену од тог састојка: *јука* /„кора за тесто“/, „гибаница“ (Свеница, Томић 1984), *пачарица* „нека пита у коју се међу паче“ (БиХ, РЈАЗУ), *пачњача* „пита која се прави од меса и масти што се скине са воловских нога од вола закланог за пастрму“ (Шкаљић), *пекмезњача* „пита од пекмеза“ (Михајловић 1980:16),

в) називом за јело именује се оно од чега се то јело справља:

ђузлеме /„врста слатке пите“/, „припремљена кора за питу“ (Врање, грађа РСАНУ), *каурма* „изнутрица, дроб“ (Вук, РСАНУ), *ошав* /„компот од воћа“/, „воће уопште“ (Власотинце, грађа РСАНУ, Лужница, Лесковац Митровић 1984, Врање, грађа РСАНУ, Тимок, Динић 1988, Лебане, грађа РСАНУ, Пирот, Живковић 1987), *ошав'к* „воће уопште“ (Тимок, Динић 1988), *ошавчек* „исто“ (Пирот, Живковић 1987), *ашав*, *ашав'к* „воће, плодовиље разног воћа“ (Бучум и Бели Поток, Богдановић 1989), *ошавичав* „који рађа много воћа“ (Врање, грађа РСАНУ), *ошав-пазар* „пијаца, пазар воћа; субота пред Божић када се за Бадњи дан купује разно воће“ (Пирот, Живковић 1987), *пастрма* /„сушено месо“/, „свеже свињско месо“ (Црна Река, Марковић 1986), „животиња која се тови за зиму“ (Лебане, В. Бања, грађа РСАНУ), *пастрмимити* „клати пастрме у јесен“ (В. Бања, грађа РСАНУ).

Најзанимљивији семантички помак, у односу на модел, уочен је код следећих примера: *ошав* „воће уопште“, *ошавичав* „који рађа много воћа“, *ошавпазар* „пијаца, пазар воћа; субота пред Божић када се за Бадњи дан купује разно воће“ и *пастрма* „свеже свињско месо“, „животиња која се тови за зиму“, *пастрмимити* „клати пастрме у јесен“. У оба случаја семантички помак јавља се само на истоку сх. територије, док код лексема *ошав* на том ареалу оригиналног значења уопште нема.

г) *пејоризација*: значење термина *булумаћ* /„густа супа од брашна, путера и шећера“/ је еволуирало у „неукусно јело или пиће, направљено од којечега, бућкуриш, мутљаг“ (Србија, Расина), *булумач* „неукусно јело зготовљено од свега и свачега, збрка, мешавина“ (Пирот, Живковић 1987)⁹.

⁸ У овом облику и значењу реч је у српскохрватском језику турцизам. Турска реч је свакако изведена од тур. *vişne* 'вишња' за које се сматра да потиче из словенског преко новогрчког.

⁹ И у бугарском: *булумач* „безвкусно јадене“ (БЕР 1:88).

д) **називи за хлеб:** *каглама*, *паклама* „врста финог белог хлеба, сомуна (Шкаљић), *симит* / „врста хлеба у облику прстена“ / „врста малог округлог хлеба од белог брашна“ (Шкаљић), *симитлија* „врста погаче за коју се као квасац употребљава маја“ (Врање, грађа РСАНУ). У случају термина *каглама* семантички помак ишао је од назива за јело ка пазиву за хлеб, док је у случају *симита* помак мањи, од назива за пециво до назива за хлеб.

II. Ново значење не припада кулинарској терминологији

1. Општа група:

алвалук, *халвалук* / *лалва* „слаткиш“ / „част у пићу или новцу поводом повољне куповине или продаје“ (Шкаљић), *булумаћ*, *булумбаћ* „особа округлог, пуначког лица, уопште пуначка, дебља особа“ (Васојевић, Стијовић 1990), *бунгурати* „бумбарати, мумлати, гунђати, говори крпним гласом (Сарајево, Ужице), *ћеврек* „смогуљак, котур од тканине који се ставља на главу када се носи терет на глави“¹⁰, *зерзеват* „ситне ствари, ситнице, драгулије; скуп разноврсних ствари“, *з'рз'ват*, *з'рз'ватка* „мешавина разних ствари“ (Лесковац, Митровић 1984), *јаглија* „ласкавац који се извлачи лепим речима“¹¹ (Комет), *калмак* / „скоруп, од млека“ / „оно што је најбоље, што је пробрано, горњи друштвени слој, сталеж“, *качамак* / „каша од кукурузног брашна“ / „збрка, хаос“ (Београд), „блато, кал“ (горња Далмација), *пекмез* „размажено дете“ (РМС), *пилав* „свадба, пир (код младожењине куће; код девојачке је плачипилав)“ (Кладањ, грађа РСАНУ), *пилавити* „свадбовати“ (Кладањ, грађа РСАНУ), *пилав*, *пилар* „свадба“ (Шкаљић), *пексимет* / „тврдо пециво“ / „пексијан, немирно, несташно дете“¹² (Васојевић, Стијовић 1990).

Од горњих примера најзанимљивији семантички помак забележен је код речи *пилав* и *пекмез*¹³. Помак „јело од пиринча“ > „свадба“ очигледно је последица тога што је пилав на свадбама био веома цењено, а можда чак и главно јело. Ово секундарно значење ограничено је само на територију Босне и Херцеговине. Од исте речи настао је и глагол са апстрактним фигуративним значењем: *распилавити* „раз-

¹⁰ У турском језику *ћеврек* означава само врсту пецива или нешто хрскаво и реш печено. Док *симит*, који код нас у већини случајева означава пекарски хлеб од белог брашна или округлу погачу, у турском је заправо назив за исту реалију као и *ћеврек*, а значи и „било која ствар у облику прстена“ (Redhouse: 1019). Можда је ово значење речи *симит* мотивисало развој горњег значења код исте реалије.

¹¹ Можда карику до овог значења представља значење „имућан човек, богаташ“ (Сарајево), које је потврђено и у турском језику: *yagli* „богат, широке руке“ (Redhouse: 1235).

¹² Овде је развој значења вероватно дошао као последица фонетске сличности између речи *пексимет* и *пексијан* „немирно дете“, обе турског порекла, али од различитих етимона.

¹³ О овим речима и њиховом семантичком развоју в. Михајловић 1980: 16—19.

вући надуго и нашироко, сав се предати причању, распричати се¹⁴ (РМС), *распилавити се* „1. удобно се наместити, разбашкарити се, предати се уживању, 2. заблистати од задовољства, од среће, озарити се“ (РМС). Слично је и са глаголом насталим од речи *пекмес* „размажено дете“: *распекмезити се* „1. испољити велику љубазност, осећајност, разнежити се; добити блажен, срећан израз, 2. испољити неотпорност, мекушност, слабост; добити болеснички изглед, направити се болестан“¹⁵ (РМС). Занимљиво је да се ови глаголи већином користе у стандардном и књижевном језику, за разлику од других наведених речи које су углавном дијалекатске.

И у овој групи има примера пејоризације: *булумаћ* „ограничен, неук и неспособан човек“ (Морача), *булумац* „глупост, незнање“ (Тимок, Динић 1988), *буч-булумац* „ништарија“ (Црна Река, Марковић 1986),

2. а) Називи за воће или поврће најчешће су мотивисани бојом, укусом, употребом или обликом новоименоване реалије:

арделија „врста шљиве“, *арпаџик* „врста ситних миришљавих крушака“ (Босна), *гурабија* „врста ситних зимских диња“ (БиХ, Срем, Хрватска), *долма* „назив за разне врсте поврћа (тиквице, паприке и др.) чији се плодови спремају за јело са надевом“ (БиХ), *долмача* „врста паприке, бабура“, *долмашица* „врста тикве која се пуни надевом“ (БиХ), *зејгунлија* „врста крушке“ (Ужице), *зејгињача* „врста крушке“, *зејгџика* „врста јабуке, врста крушке“, *зерделија* „шљива белица, врста трешње, дивља шљива“, *кајмакара* „врста јестиве печурке“ (Левач), *рецелћа* „тиква печенка, тиква од које се прави рецел“ (Пирот, Живковић 1987), *таранчица* „низак, ситан и бели грах“ (Славонија, РЈАЗУ), *гуршијара* „дуга паприка која је стајала у туршији“ (Левач и Темнић, грађа РСАНУ), *шербетлија* „врста јабуке и крушке“, *шербетка* „јабука“, *шећерлија* „врста јабуке“ (Ужице, грађа РСАНУ),

б) Називи за везове мотивисани су углавном обликом ручног рада:

кадаиф „врста народног веза“ (Осијек), *кајмакли* „боја у везу“ (Осијек), *шећерламе* „узорак при везењу, који је налик на колачиће шећерламу“ (Босна, РЈАЗУ), *шећерламице* „врста чипака на иглу, којим ките хануме у Скопљу кошуље“ (РЈАЗУ),

в) Називи за посуде или оруђе добијени су по ономе што се у нечему држи, односно чиме се нешто прави:

зејгунлија „посуда у којој се држи зејтин, лампа на зејтин“, *зејтинница* „суд за чување уља“ (Лесковац, Митровић 1984), *јуџка* „четвр-

¹⁴ Уп. буг. *локумџија* «којто прави локум; којто говори многословно и бездържателно» (БЕР 2: 463) где је семантички развој сличан као код глагола *распилавити*.

¹⁵ Уп. тур. *pilavi kartak* (букв. „мешати, гњечити пилав“) „разболети се, запасти у невољу“ (DS: 3452).

таста плоча направљена од глине“, *јувкач* „изглађен комад дрвета ваљкастог облика којим се развија тесто (јуфке)“ (Пипери), *кач'амак* „дрвена мешалка за качамак“ (Свиница, Томић 1984), *качамакар* „подуже ваљкасто или при врху пљоснато дрво којим се меша качамак при кувању, туцањ“, *мафшињак* „точкић за резање и украшавање мафиша“ (Сарајево), *таранара* „кеса у којој се држи тарана“ (Банат, РЈА-ЗУ), *шербетњак* „повећи суд од бакра за грејање воде за кафу“ (БиХ, РЈАЗУ),

г) Онај који воли или припрема неко јело:

ђувечар „човек који воли јело у ђувечу, прождрљивац“ (Врање), *катмерлија* „љубитељ катмер теста“ (Лесковац, Митровић 1984), *локмаџија*¹⁶ „онај који из јела узима најбоље комаде меса; који радо иде у госте и једе на туђ рачун, изелица“ (Пирот, Живковић 1987), *локмаш* „онај који радо једе и пије на туђ рачун, онај који воли да буде чашћен, мукташ, прождрљивац, изелица (Србија), *локмашити*, *самсар* „који воли самсу“, *самсарка* „која прави самсу“ (Врање, грађа РСАНУ). Код речи *ђувечар* долази и до пејоризације значења, па тако онај који воли ђувеч постаје прождрљивац, а *локмаџија*, *локмаш* су искључиво пејоративно обојени и називи су за оног који радо једе много и на туђ рачун.

д) Називи за биљке и животиње:

*кајмакуља*¹⁷ „врста траве која служи као сточна храна“ (Врање), *зејгинчак* „врста ливадске траве“ (Лесковац), *зејгинак* „врста ливадског цвећа жуте боје са листом срцастог облика“ (Лесковац), *зејгињача* „врста бубе која од себе пушта жут, зејтинаст сок“ (Ср. Карловци).

Сва ова значења, која не припадају кулинарској терминологији међусобно су веома разнородна и само се овако грубом поделом могу сврстати у једну групу. Тако је веза неких од њих са полазним значењем и мотивација за настајање нових значења веома очигледна, као што је то случај са називима за воће и поврће, посуде и прибор или оне који воле, односно припремају неко јело, док је код примера као што су *распекмезити* и *распилавити* асоцијативна веза са првобитним значењем много блеђа.

У оквиру српскохрватске језичке територије могу се уочити и извесне регионалне диференцијације значења појединих термина. Њихове семантичке изоглосе прецизно се могу утврдити тек потпуним комплетирањем корпуса, а примери које ћемо овде навести показују разлике у односу, с једне стране територије Србије, према територији Босне и Херцеговине с друге стране.

¹⁶ Уп. буг. *локмазанин*, *локмаженин* „лаксм човек, пијаница“ (БЕР 3:462) и тур. *lokmalantak* „јести, пунити стомак“ (DS: 3084).

¹⁷ Уп. тур. *каутасик* „врста траве“ (DS: 2703).

Семантичко сужење на једном делу српскохрватске језичке територије:

Један од таквих примера је *бурек*. На територији Србије, као и у турском језику, има значење „пита са месом, сиром, јабукама, зељем и др.“, дакле, термин није везан за састојак од кога је направљен. У поједицим деловима Босне и Херцеговине, *бурек* је искључиво са месом, док пите са сиром, зељем, јабукама и сл. имају друга имена.

Семантичко проширење на једном делу српскохрватске језичке територије:

Само на територији БиХ *пилав* значи и „свадба, пир“, док на територији Србије, као и у турском значи само „јело од пиринча“.

Реч *булумач* је само на територији Србије осим уобичајеног значења „густа супа од брашна и других састојака“, развила и значење „неукусно јело или пиће, направљено од којечега, бућкуриш, мутљаг, редак пекмез, глупост, незнање“. На територији БиХ, као и у турском има само уобичајено значење.

Лексема *ошав* на територији Босне и Херцеговине, као и у турском језику значи „компот од воћа“, а на територији Србије има само значење „воће уопште, пресно“. Слична је ситуација и са већ помешаном лексемом *пастрма*.

Термин се појављује само на једном делу српскохрватске језичке територије:

самса „гибаница са киселим млеком и белим луком“ забележена је само на територији Србије а у турском је другачијег значења „врста слатког пецива заслађена сирупом“.

пирјан „месо које се пирјани“, *пирјанити* „кувати месо да буде пирјан“, као и у турском, забележене су само на територији БиХ. У новије време глагол *пирјати* у значењу „динстати“ познат је и на истоку свх територије, али је то сасвим рецентна појава.

Овде анализирани материјал показује да српскохрватски турцизми из области кулинарске терминологије обилују семантичким проширењима, али се неки коначни семантички закључци не могу извести, због тога што смо с једне стране били ограничени српскохрватским корпусом који није комплетан, а са друге недостатком турских историјских и западнорумелијских дијалекатских речника и недоступношћу већ објављених турских речника. Стога увек постоји могућност проналажења у турском језику значења које ми сматрамо локалном, српскохрватском креацијом. У том светлу посебно је занимљива семантика наших и других балканских турцизама, чије проучавање може допринети и бољем расветљавању самих балканских турских говора и њихове историјске семантике¹⁸, а овај рад представља први корак ка томе на пољу српскохрватских турцизама.

¹⁸ О значају проучавања семантике турцизама у тој перспективи писао је Бернштејн (Бернштейн 1982: 261).

ЛИТЕРАТУРА

- Бернштейн 1982 Бернштейн С. Б., Тюркский языковой мир и балканистика, *Балканские исследования* 7, Москва, 254—264.
- БЕР *Български етимологичен речник* 1—3, София 1971—1986.
- Богдановић 1979 Богдановић Н., Говори Бучума и Белог Потока, СДЗБ ХХV, 149—164.
- Десницкая 1988 Десницкая А. В., Типы лексических взаимосвязей и вопросы образования балканского языкового союза, *Славянское языкознание, X международный съезд славистов, Доклады советской делегации*, Москва, 131—150.
- Динић 1988 Динић Ј., Речник тимочког говора, СДЗБ ХХХIV, 7—335.
- DS *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü* I—IX, Ankara, 1963—1977.
- Живковић 1987 Живковић Н., *Речник пиротског говора, Пирот*.
- Марковић 1986 Марковић М., Речник народног говора у Црној Реци, СДЗБ ХХХII, 245—500.
- Митровић 1984 Митровић Б., *Речник лесковачког говора, Лесковац*.
- Михајловић 1980 Михајловић В., Из наше кулинарије, *Књижевни језик* IX, 4, Сарајево, 7—24.
- Redhouse *Redhouse Türkçe-İngilizce Sözlük*, Istanbul 1988.
- RJAZU *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* I—XXIII, Zagreb, 1880—1976.
- РМС *Речник српскохрватског књижевног језика* I—VI, Нови Сад, Загреб, 1967—1976.
- РСАНУ *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, 1—14, А-недотруо, Београд, 1959—1989.
- SDD *Türkiye'de Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi* I—IV, Istanbul 1939—1949.
- СДЗБ Српски дијалектолошки зборник, Београд.
- Стијовић 1990 Стијовић Р., Из лексике Васојевића, СДЗБ ХХХVI, 119—262.
- Томић 1984 Томић М., Говор Свиничапа, СДЗБ ХХХ, 7—265.
- Filipović 1986 Filipović R., *Teorija jezika u kontaktu*, Zagreb.
- Цивьян 1990 Цивьян Т. В., *Лингвистические основы балканской модели мира*, Москва
- Škaljić Škaljić A., *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Sarajevo 1979.

Summary

Snežana Petrović

SOME TURKISH LOANS IN SERBO-CROATIAN COOKING TERMINOLOGY

This work aims at presenting a systematization of semantic changes of Turkish cooking terminology loanwords in Serbo-Croatian. It focuses on semantic shifts that belong to secondary semantic adaptation, in other words, on those Turkish loans that have, along with the regular ones, also developed new meanings unknown to the Turkish language.

In order to get a better perspective of noticed semantic changes we have grouped them in the following manner:

I. The new meaning remains within the realm of cooking terminology;
II. The new meaning does not belong to cooking terminology, so it can be characterized either as:

1. general, or
2. it becomes a term for an other specific realia designating:
  - a) fruits and vegetables,
  - b) embroidery patterns,
  - c) vessels and cooking appliances,
  - d) the person who likes or prepares a dish,
  - e) plants and animals.